

A close-up portrait of a young woman with long, dark, wavy hair and freckles. She is looking slightly to the left of the camera with a neutral expression. She is wearing a dark green, textured sweater. The background is dark and out of focus.

Heather Marshall
De Jane's

'Een ijzersterk debuut over wat het recht op abortus eigenlijk betekent voor vrouwen – en vooral, wat het zo veel vrouwen gekost heeft toen het er nog niet was...' *Hello! Canada*

roman

Heather Marshall

De Jane's

De Fontein

De dag waarop de brief werd bezorgd, was een doodgewone vrijdag. Maar de brief zelf was allesbehalve gewoon. Bovendien werd hij verkeerd bezorgd.

De twee brievenbussen zagen er precies hetzelfde uit, met dezelfde goedkope dunne klep die rond de scharnieren roestplekken vertoonde. De bussen zaten in de bakstenen muur naast de deur van de antiekwinkel waarboven de belletjes charmant – volgens sommigen irritant – klingelden wanneer hij open- en dichtging.

De brievenbus van THOMPSON'S ANTIEK & TWEEDEHANDS BOEKEN zat links van de deur en was voorzien van een goudkleurige zelfklevende 1 die begon los te laten. De brievenbus voor de bovenwoning zat rechts van de deur, met een goudkleurige 2 die ook betere tijden had gekend. Het verschil was minimaal, maar voor Nancy Mitchell, die boven de winkel woonde, had het ingrijpende gevolgen. Ook al had ze er geen weet van dat een brief die voor haar was bestemd in de verkeerde bus was beland.

De adressering op de envelop luidde College Street, plus het huisnummer, zonder vermelding van de winkel of de bovenwoning. Zo kon het gebeuren dat de postbode de brief in de bus van de antiekwinkel liet glijden en gehaast zijn weg vervolgde.

De brief lag vervolgens drie uur lang ingeklemd tussen een ansichtkaart van de zoon van de antiquair die op vakantie was in Frankrijk en de reclamefolders met aanbiedingen voor het weekend, totdat de antiquair bij terugkeer van een rookpauze de post uit de bus haalde en mee naar binnen nam. Daar gooide ze de hele stapel in het bakje met inkomende post, die vervolgens door een

onoplettende medewerker werd gesorteerd, waarbij de brief in de verkeerde la belandde.

Toen hij zeven jaar later alsnog werd opengemaakt, zorgde de inhoud voor niets minder dan een aardverschuiving in het leven van drie vrouwen.

Deel 1

Angela

Toronto, januari 2017

Angela Creighton zal zich moeten haasten om nog op tijd op haar werk te komen.

Het is de vorige avond erg laat geworden, en die ochtend is ze met migraine opgestaan. Om haar vrouw niet wakker te maken, die op zondag graag uitslaapt, loopt ze op haar tenen naar de keuken. Daar slikt ze een hoofdpijnpil met een slok versgeperst sinaasappelsap, ze stopt een bagel in de rooster en besmeert hem – veel te royaal – met knofflookroomkaas. Met de bagel tussen haar tanden geklemd zet ze haar muts op, schiet haar geruite jas aan en knoopt de ceintuur dicht. Dan trekt ze de voordeur van het appartement zachtjes achter zich in het slot en stormt, bij gebrek aan een lift, de trap af.

Terwijl ze naar de bushalte rent, vist ze al kauwend haar zonnebril uit haar tas. Zonnige dagen zijn schaars in de winter, dus onder andere omstandigheden zou ze ervan genieten. Maar het scherpe licht doet pijn aan haar ogen, en haar hoofd bonkt alsof er een smid op een aambeel staat te hameren.

De vorige avond is ze bij haar vriendin Jenn geweest, voor de maandelijkse bijeenkomst van hun leesclub, die, zoals dat wel vaker gebeurt met leesclubs, geleidelijk aan is verworpen tot een wijnclub. Er wordt veel te veel goedkope pinot grigio gedronken, en de borrelplank wordt geplunderd met een gretigheid die een laatste maaltijd in de dodencel suggereert. Maar soms komen ook de boeken die ze hebben gelezen nog aan bod.

Het was lang geleden dat Angela zich aan een drinkgelag had bezondigd, maar de vorige avond had ze alle remmen losgegooid. Dat ze weer kon drinken, was het enige treurige lichtpuntje na

de miskraam. Zodra haar lichaam voldoende is hersteld beginnen Tina en zij aan een nieuw traject om zwanger te worden. Dus tot die tijd vond ze dat ze het er net zo goed even flink van kon nemen. Het was al haar tweede miskraam binnen een jaar, en ze heeft het gevoel dat de inzet met elke mislukte inseminatie, elke spontaan afgebroken zwangerschap hoger wordt. Alcohol helpt, zij het tijdelijk en kortstondig, de wanhoop op afstand te houden.

De bus stopt grommend, rommelend bij de halte. Angela stapt in, gooit een munt in de gleuf en vindt nog een plekje, helemaal achterin bij de deur. Het is niet ver naar Thompson's Antiek & Tweedehands Boeken, de winkel waar ze als bedrijfsleider werkt, en een paar haltes later staat ze weer op de smalle, modderige stoep, pal voor de deur van het oude pand aan College Street.

Het is druk op straat, en terwijl ze de sleutels uit haar tas vist, maakt ze zich zo klein mogelijk om passerende voetgangers niet te hinderen. Met een krachtige zet van haar heup duwt ze de oude, kromgetrokken deur open.

Angela houdt van haar werk. De winkel is een merkwaardige combinatie van kastenvol tweedehands boeken die in een gestage kringloop de deur uit gaan en in veel gevallen uiteindelijk weer terugkomen, en een bonte verzameling antiek waarvoor nauwelijks belangstelling lijkt te bestaan. Het ruikt er naar boenwas en koffie, maar er hangt bovendien die stoffige geur van oude boeken, een geur van vergankelijkheid die desondanks een grote charme bezit.

De ruimte is bescheiden; de winkel heeft ruwweg de afmetingen van een klein appartement. Achter de toonbank bevindt zich de opslag met stapels stoffige dozen waar niemand meer naar omkijkt en een goedkoop koffiezetapparaat dat Angela meteen in haar eerste werkweek heeft aangeschaft.

Dankzij de vertrouwde geuren voelt ze zich op slag een stuk beter. Ze was al van jongs af aan een boekenmens, en Tina en zij hebben dezelfde eclectische smaak als het om spullen gaat, dus deze zonderlinge werkplek is haar op het lijf geschreven. Er valt altijd wel een verborgen schat te ontdekken.

Angela knipt het licht aan, loopt naar het oude bureau dat als toonbank dienstdoet en duwt met haar voet haar tas eronder. Na

het opstarten van de computerkassa, verreweg het meest geavanceerde staaltje technologie in de winkel, loopt ze naar de opslag om een pot genadeloos sterke koffie te zetten. Toen ze zwanger was dronk ze alleen decafé, vastberaden om in het placebo-effect te geloven door het brouwsel gitzwart te drinken. Maar vandaag zet ze met een steek van bittere teleurstelling een pot gewone koffie.

Ze pakt haar mok – er is een scherfje af, waardoor hij tussen de tweedehands spullen niet misstaat – en schenkt in. Dan zet ze alle sombere gedachten van zich af, en ze gaat aan het werk. Zoals altijd begint ze met het sorteren van wat er aan boeken is ingebracht. Gezien de onroerendgoedprijzen, zeker op een drukke locatie als deze, mag het een wonder heten dat de winkel nog bestaat. Het appartement erboven wordt verhuurd, maar de eigenaar zou het ook zonder die inkomsten kunnen redden. Die eigenaar is Angela's tante en getrouwd met oud geld, dus eigenlijk had ze allang kunnen gaan rentenieren. Bovendien zou ze het pand met vette winst kunnen verkopen. Maar Angela vermoedt dat haar tante de winkel aanhoudt om tijdens hun wekelijkse bezoeken aan de kapper en de nagelsalon iets te vertellen te hebben aan haar vriendinnen.

Voordat ze bij Thompson's begon, heeft Angela bij diverse andere winkels gewerkt, als laatste in een schoenenzaak met veel te dure schoenen en een gestreste bedrijfsleider. Ze kan het niet bewijzen, maar ze weet bijna zeker dat ze niet 'vanwege teruglopende verkoopcijfers' is ontslagen, maar omdat ze zwanger was. Daar was haar baas al in een vroeg stadium achter gekomen. Als conservatieve, homofobe vijftiger vond hij moederschapsverlof een onding, een hinderlijk ongemak voor de werkgever. Angela had noodgedwongen een collega in vertrouwen genomen omdat ze geen smoezen meer kon bedenken toen ze voor de zoveelste keer naar de wc moest om over te geven. En die collega had hun baas op de hoogte gesteld. Daar is Angela van overtuigd.

Dus toen zat ze ineens zonder werk; halverwege de dertig en na een vruchtbaarheidsbehandeling die een groot gat in haar spaargeld had geslagen. Op zoek naar een nieuwe baan schakelde ze al haar contacten in. Ze kon het zich niet veroorloven kieskeurig te zijn en was overal voor in, zolang Tina en zij de huur konden

betalen en ook nog wat opzij konden leggen voor hun aanstaande gezinsuitbreiding.

Tijdens de viering van Thanksgiving in de familiekring bood tante Jo haar de baan van bedrijfsleider aan in haar antiquariaat. Dan kon zij het ‘eindelijk wat rustiger aan gaan doen’, zei ze, druk gebarend met een geflonker van diamanten en een zacht gerinkel van armbanden. Angela had geen verstand van antiek, maar ze kon het zich niet permitteren het aanbod af te slaan. Bovendien wist ze dat tante Jo haar eigen nicht niet zou ontslaan als ze zwanger was. Drie dagen later kreeg ze de sleutels van de winkel.

Op zondag staat ze daar alleen, maar dan is er doorgaans ook niet veel te doen, al helemaal niet in de herfst en de winter, wanneer er zo goed als geen toeristen zijn. Na het sorteren van de ingebrachte boeken gaat ze aan de slag met de niet afgehaalde reserveringen. Dat is een van de meest frustrerende taken op haar lijstje. Acht van de tien keer is het bewuste object gereserveerd door een gretige – meestal kersverse en zelfverklaarde – antiekverzamelaar van buiten de stad, die op zaterdag met een stel rijke vriendjes op stap is. Ze slaan elkaar uitbundig op de schouder, enthousiast over hun vondst, en willen dat die wordt vastgehouden totdat ze hem met een busje kunnen komen halen. En vervolgens bedenkt de potentiële koper zich en neemt hij niet op wanneer Angela belt. Zo gaat het bijna altijd. Angela is dan ook regelmatig een groot deel van de zondagochtend bezig met het verwijderen van roze stickers, waarna het wachten is op de volgende geïnteresseerde die een begeerd object laat reserveren en die het in negen van de tien gevallen ook weer laat afweten. De vergelijking met een weeshuis dringt zich op, waar de weeskinderen steeds ouder worden en daardoor steeds minder begerlijk.

Een kleine kast met drie laden staat als eerste op de lijst. Ze weet precies welke het is; hij staat helemaal achter in de winkel. De roze sticker zit op de bovenste lade geplakt. Wanneer ze hem eraf trekt wiebelt de kast een beetje, waardoor de lade een stukje naar voren schuift.

‘Au! Shit!’ Ze morst koffie over haar hand. Terwijl ze die schoonlijkt ziet ze door de kier iets wits schemeren in de donkere la. Ze

kijkt om zich heen, op zoek naar een plek om haar mok neer te zetten. Met de roze sticker als onderzetter parkeert ze hem op een boekenplank. Dan trekt ze de la open.

Net op dat moment klingelt het belletje boven de deur. De eerste klant. Angela zal haar nieuwsgierigheid nog even moeten bedwingen. Ze loopt naar voren, zorgvuldig manoeuvrerend tussen vervaarlijk wankele boekenstapels. ‘Hallo!’

‘Hallo!’ De eerste klant is een jong meisje, een verlegen tiener met muizig bruin haar en hoog opgetrokken schouders.

‘Kan ik je helpen?’ Angela trekt geërgerd haar sjaal dicht om haar schouders. Het meisje heeft een vlaag ijzige tocht mee naar binnen genomen. Daar kan ze niks aan doen, houdt Angela zichzelf voor, in het besef dat haar ergernis wordt ingegeven door haar ongeduld om te kijken wat er in de la van dat kastje zit.

‘Nee, niet echt, dank je wel. Ik kom gewoon wat rondneuzen.’

‘Prima. Ga je gang. En mocht je toch iets willen vragen, dan roep je maar.’

Het meisje keert zich met een vage glimlach naar de dichtstbijzijnde kast met boeken. Ze heeft duidelijk geen behoefte aan contact. In plaats van zich gekwetst te voelen haast Angela zich terug naar het achterste gedeelte van de winkel.

Wanneer ze haar hand in de lade steekt voelt ze iets zwaars. Een marmeren kistje. Ze haalt het tevoorschijn en zet het voorzichtig op de kaal gesleten houten vloer. Het kwam door het witte marmer dat het kistje haar was opgevallen. Bijna al het antiek in de winkel is gemaakt van hout, in alle soorten en bewerkingen. En verder zijn koper en zilver de meest gebruikte materialen: dof geworden fotolijsten met victoriaanse krullen; handspiegels die beelden oproepen van de gekunstelde kapsels en kanten mutsjes uit de regency-periode; theelepeltjes met afgesleten helmtekens en rijkversierde familiewapens.

Het is voor het eerst sinds ze hier werkt dat Angela iets van marmer tegenkomt. Het prachtige, ivoorwitte materiaal is glinsterend grijs dooraderd. Een interessant object voor antiekverzamelaars, stelt ze zich voor. Zonder haar koffie maar met het kistje loopt ze naar de toonbank. Daar werpt ze een blik op haar enige klant, die

nog altijd vrijblijvend staat te neuzen. Dan hijst ze zich op de hoge kruk achter de kassa en maakt het gouden slotje open. De inhoud van het kistje bestaat uit een stapeltje vergeelde paperassen. Bij het doorbladeren komt ze een envelop tegen met een adressering in een sierlijk cursief handschrift.

Het zijn brieven! Angela haalt ze een voor een uit het kistje. Het zijn er vijf. En zo te zien zijn ze al heel oud. En dat is ook niet zo vreemd, in een antiekwinkel. Bovendien schrijven de meeste mensen geen brieven meer. Dat doen alleen nog zwaar geparfumeerde oudere dames die hardnekkig vasthouden aan het verleden.

Angela houdt een van de brieven naar het licht dat door de etalage naar binnen valt. Anders dan de rest – zo te zien bankafschriften, zonder envelop – lijkt deze brief ongelezen; de envelop is nog dichtgeplakt. De lijmrand is een beetje bobbelig, alsof hij door vocht is aangetast. De postzegel ziet er modern uit. *Mrs. Frances Mitchell*, staat er als afzender in de linkerbovenhoek. De brief is gericht aan *Nancy Mitchell*, en bij het zien van het adres van de antiekwinkel krijgt Angela een knoop in haar maag.

De letters ogen ogen wat onvast. Blijkbaar is de schrijver al op leeftijd, maar ze moet ooit een fraai handschrift hebben gehad.

BAFFFF!

Haar hart slaat een slag over. Wanneer ze opkijkt ziet ze dat het muizige meisje verontschuldiging mompelend een boek van de grond raapt. Angela verbergt haar schrik en glimlacht, maar het meisje steekt haar hand op. ‘Dank u wel,’ zegt ze bijna fluisterend. Dan loopt ze de winkel uit. De belletjes klingelen, en er waait opnieuw een vlaag koude tocht naar binnen.

Opgelucht dat ze weer alleen is, strijkt Angela met haar vingertoppen over de plakrand van de envelop. Wat zal ze doen? Mag ze toegeven aan haar nieuwsgierigheid? Uit het rode poststempel blijkt dat de brief in 2010 op de bus is gedaan. Maar de envelop is nooit geopend. Is hij gewoon verloren geraakt en nooit op zijn bestemming aangekomen? Nee, op de envelop staat het adres van de winkel, samen met een naam die Angela niets zegt: *Nancy Mitchell*.

Dus de brief is wel degelijk op het juiste adres bezorgd.

Angela weet dat het strafbaar is om andermans post te openen,

maar haar nieuwsgierigheid wint het van haar morele bedenkingen. Ze pakt de koperen briefopener uit de glazen pot vol inktvlekken, schuift de punt onder de flap en snijdt de brief met een bevredigend scheurend geluid open. Omzichtig, met haar nagels, als om geen vingerafdrukken achter te laten, haalt ze de brief uit de envelop en vouwt hem open. Hij is geschreven op zwaar, geschept papier. Duur papier, aangeschaft door iemand die veel brieven schreef en wilde dat de inhoud serieus werd genomen.

Geïntrigeerd begint Angela te lezen; onder haar donkere pony vliegen haar ogen over de tekst:

Lieve Nancy,

Het is mijn uitdrukkelijke wens dat je deze brief pas ontvangt wanneer ik er niet meer ben. Ik heb Mr. Klein, de notaris, gevraagd om hem na mijn overlijden op de post te doen. Het spijt me dat het zo moest gaan, maar daar heb ik mijn redenen voor. Dat zo zijnde wil ik eindelijk openheid van zaken geven over iets wat ik je al veel eerder had moeten vertellen.

Geen moeder heeft ooit meer van haar dochter gehouden dan ik van jou, lieve Nancy. Ik heb gedaan wat ik kon om een goede moeder te zijn; de beste moeder die je je maar kon wensen. Maar niemand is volmaakt, kindje, en ik ben ook maar een mens.

Ik weet geen andere, geen betere manier om je dit te vertellen dan het gewoon maar eerlijk op te schrijven: je vader en ik zijn niet je biologische ouders. We hebben je geadopteerd toen je nog maar een baby'tje was.

In de jaren daarvoor hadden we elke dag gebeden om te worden gezegend met een kind. Het heeft helaas niet zo mogen zijn. Dus toen zijn we op zoek gegaan naar een klein meisje dat we konden adopteren. De huisarts verwees ons naar St. Agnes, een tehuis voor ongehuwde moeders hier in Toronto.

Je bent geboren op 25 april 1961, de dag waarop we ook altijd je verjaardag hebben gevierd. Ons werd verteld dat je biologische ouders nog maar tieners waren en niet getrouwd. De zwangerschap was ongewenst, want ze hadden geen geld om

een kindje groot te brengen. Vandaar dat je moeder je vrijwillig ter adoptie had afgestaan, met pijn in het hart, maar in de overtuiging dat je bij ons een betere toekomst tegemoet ging dan bij haar. We hadden oprecht met haar te doen, maar tegelijkertijd waren we God dankbaar voor dit kostbare geschenk. Het klinkt wrang, maar het verdriet van je moeder betekende voor ons het grootste geluk.

We hielden van je als van een eigen dochter. Zowel de pastoor als het hoofd van St. Agnes drukte ons op het hart te verzwijgen dat je geadopteerd was. Het was beter voor je om op te groeien in de overtuiging dat wij je ouders waren, dat God je aan ons had gegeven, zeiden ze. En wij hebben hun advies ter harte genomen. We gingen ervan uit dat zij wisten wat voor jou het beste was. Toch is er geen dag voorbijgegaan waarop ik niet aan die beslissing heb getwijfeld.

Toen we je mee naar huis namen vond ik in de plooiën van het dekentje waarin ze je hadden gewikkeld een paar gele sokjes. Ik ging ervan uit dat je biologische moeder die had meegegeven, als een gebaar van goede wil. Maar ik kon het niet opbrengen om ze je aan te trekken. Dus ik heb ze veilig weggeborgen. Ik was bang dat je me anders zou gaan zien als ik je over je echte moeder vertelde. Toch kon ik de gedachte niet van me afzetten hoe verdrietig ze nog altijd moest zijn, hoe groot haar gemis. Om mijn schuldgevoel te sussen stak ik op je verjaardag altijd een kaarsje voor haar op in de kerk en bad ik voor haar.

Maar het bleek allemaal nog veel erger te zijn dan ik altijd had gedacht, en ik kan alleen maar hopen dat je ons kunt geven. Niet lang na je trouwen kwamen je vader en ik erachter dat je moeder je helemaal niet vrijwillig had afgestaan, dat ze ertoe was gedwongen. We waren voorgelogen, en op onze beurt hebben wij tegen jou gelogen.

Het kwam in het nieuws dat sommige meisjes die hun toevlucht hadden gezocht in St. Agnes onder bedreiging waren gedwongen hun baby af te staan ter adoptie. Het bleek dat het tehuis niet lang na jouw geboorte was gesloten. De nonnen en

de pastoor hadden ons een en al goedheid geleken, christenen die werden bezielde door naastenliefde. Bovendien verlangden we zo naar een kindje dat we alles geloofden wat ze zeiden. En waarom ook niet? We hadden geen reden om aan hun oprechtheid te twijfelen. Maar toen de waarheid boven tafel kwam, heb ik de sokjes weer tevoorschijn gehaald en vond ik in een daarvan het briefje dat ik heb bijgesloten. Je kunt het zelf lezen, lieve Nancy.

Zelfs toen wilde je vader je niet vertellen dat je geadopteerd was. Niet lang daarna overleed hij, en ik ben blijven zwijgen. Ik heb geen ander excuus dan dat ik laf ben geweest. En daar heb ik zo veel spijt van. Als ik hier iets van heb geleerd, dan is het dat je geen geheimen voor elkaar moet hebben. Geheimen woekeren door, en hoe langer ze daarvoor de kans krijgen, hoe moeilijker het is om de aangerichte schade ongedaan te maken. Die schade láát zich in veel gevallen ook niet meer ongedaan maken. En dat had ik je moeten besparen.

Je moeder heet Margaret Roberts. Ze was destijds, toen jij werd geboren, veel jonger dan ik. Dus misschien leeft ze nog. Ga naar haar op zoek. Ik ben er niet meer, maar ik hoop dat je troost zult vinden in de hereniging met je Andere Moeder. Zo heb ik haar in gedachten altijd genoemd. Ga naar haar op zoek, sla de brug tussen het verleden en het heden, en ik hoop dat je daarbij niet in wrok zult omzien naar je vader en mij.

Ik heb zielsveel van je gehouden, lieve Nancy. Dus ik weet hoe zwaar het gemis moet zijn geweest voor je Andere Moeder. Voor Margaret. Sinds ik haar briefje had gevonden heb ik dagelijks gebeden dat ze me zou vergeven. Ik heb haar dochter – mijn dochter, onze dochter – altijd met liefde omringd. Maar ik weet dat God me ter verantwoording zal roepen en over me zal oordelen.

Ik hoop met heel mijn hart dat je me kunt vergeven, kindje. En ik bid dat we ooit zullen worden herenigd, maar ook dat die hereniging nog heel lang op zich zal laten wachten.

Mama

Angela legt de brief op het bureau en reikt naar de doos Kleenex. De tranen staan in haar ogen. ‘Allemachtig,’ verzucht ze verbijsterd.

Ze denkt aan thuis, aan de moeder die ze kent als Mam, en aan Sheila, haar echte moeder, die ze vijf jaar geleden voor het eerst heeft ontmoet. Het lijkt volslagen bizar, vernietigend, om je leven lang niet te weten dat je geadopteerd bent. Haar hart gaat uit naar de drie vrouwen in de brief. Naar Nancy, de dochter; naar Frances, haar moeder, die zo lang met zo’n groot geheim heeft geworsteld en die nooit heeft geweten dat de brief met haar bekentenis is zoekgeraakt; en naar Margaret Roberts, die een briefje in het sokje van haar dochter had verstopt toen ze werd gedwongen haar kindje af te staan...

Het briefje.

‘Waar is het briefje?’ zegt ze hardop. Ze kijkt op het bureau, bukt zich om te zien of het soms op de grond is gevallen. Dan houdt ze de envelop op zijn kop. Er valt een smal strookje papier uit, dat als confetti op het bureau dwarrelt. Het is vergeeld en gekreukt, een van de randen is geschroeid alsof het bijna was verbrand.

Angela leest wat erop staat. Het is maar een kort briefje. Haar blik blijft rusten op de laatste zin, en ze krijgt opnieuw tranen in haar ogen.

Ze leest het briefje nogmaals. En dan nog eens. Wat moet ze doen? Ze heeft raad nodig, en dus pakt ze de telefoon. Even aarzelt ze wie ze als eerste zal bellen. Dan scrolt ze door haar contacten en klikt op een naam. Met de telefoon tegen haar oor veegt ze een eenzame traan van haar wang.

‘Mam? Met mij. Heb je even?’

Eerste druk september 2022

Oorspronkelijke titel *Looking for Jane*

Oorspronkelijke uitgever Simon & Schuster

Copyright © 2022 by Heather Marshall

The moral right of the author of this work has been asserted in accordance with the Copyright, Designs and Patents Act 1988

Copyright © 2022 voor deze uitgave Uitgeverij De Fontein, Utrecht

Vertaling Erica Feberwee

Omslagontwerp Splendid Grafisch Ontwerp

Omslagillustratie © Alexander Vinogradov/Trevillion Images

Opmaak binnenwerk Crius Group

ISBN 978 90 261 5537 6

ISBN e-book 978 90 261 5538 3

ISBN luisterboek 978 90 261 6479 8

NUR 302

www.uitgeverijdefontein.nl

Uitgeverij De Fontein vindt het belangrijk om op milieuvriendelijke en verantwoorde wijze met natuurlijke bronnen om te gaan. Bij de productie van het papieren boek van deze titel is daarom gebruikgemaakt van papier waarvan het zeker is dat de productie niet tot bosvernietiging heeft geleid.

Alle personen in dit boek zijn door de auteur bedacht. Enige gelijkenis met bestaande – overleden of nog in leven zijnde – personen, anders dan die in het publieke domein thuishoren, berust op puur toeval.

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden veeelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm, elektronisch, door geluidsopname- of weergaveapparatuur, of op enige andere wijze, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.